

Ю.М. Томашевський, канд. екон. наук, доц. (ЛНАУ, м. Львів)

ЗАСТОСУВАННЯ ВОДНО-ТЕМПЕРАТУРНИХ ІНДЕКСІВ ПРИ СТРАХУВАННІ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Одним із методів страхування урожаю сільськогосподарських культур від погодно-кліматичних ризиків, який зменшує додаткові витрати, є страхування на основі погодних індексів. При цьому страхові виплати встановлюються за допомогою об'єктивного параметра – певної комбінації низки пов'язаних з погодою метричних показників, зокрема, кількість опадів, вологість ґрунту та їх рівномірності у часі. Страхування на основі погодних індексів, на нашу думку, є найбільш придатним для сільськогосподарського виробництва в регіонах України, де поширені втрати врожаю внаслідок посухи, надмірного зволоження, вимерзання тощо. При цьому, витрати на моніторинг страхування на основі погодних індексів є меншими, оскільки немає необхідності у визначенні обсягу збитків на рівні окремого господарства. Інформація про погодні умови на певний час однаково доступна як застрахованій особі, так і страховикові, на відміну від традиційного страхування на рівні окремого господарства, де виробник завжди більше обізнаний про врожай, ніж страховик. Тому, страхування із застосуванням погодних індексів може бути економічно вигіднішою альтернативою класичному страхуванню врожаю сільськогосподарських культур, яке допомагає уникненню проблем, пов'язаних з ризиком матеріальної шкоди.

Однією з основних культур у Львівській області є озима пшениця. Життєвий цикл озимої пшениці складається з таких фенологічних фаз як сходи, проростання, кущіння, вихід у трубку, колосіння, цвітіння і стиглість. Кожна стадія розвитку пов'язана з морфологічними змінами у фізіології рослин та висуває свої вимоги до погодних умов для оптимального росту і стиглості культури. Однак, у більшості випадках агрокліматичні ресурси Львівської області не достатньо повно відповідають цим вимогам. Зокрема, середня температура січня $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$, липня від $+18\text{ }^{\circ}\text{C}$ у центральній частині області та до $+12\text{ }^{\circ}\text{C}$ в горах. Річна кількість опадів складає 750–1000 мм. Тобто, у Львівській області переважає помірно-континентальний клімат.

Основним фактором, який перешкоджає отриманню високих врожаїв озимої пшениці у Львівській області, є надлишкова волога в ґрунті і в повітрі під час періоду вегетативного розвитку, хоча середня урожайність в Україні за минулий рік становила 33,6 ц/га. Зокрема, всі райони області стикаються з частими дощами. Ймовірність сильної зволоженості в регіоні в період вегетації складає 15-20%. Перший критичний період, в якому формування врожаю озимої пшениці дуже чутливий до надлишку вологи – це період від виходу в трубку до фази колосіння. Другий критичний період для озимої пшениці – це фази від колосіння до молочної стиглості. Велика кількість вологи в цей період є безпосередньою причиною гниття коренів і стебла та вилягання культури. Отже, надмірна вологість, яка характеризується значними опадами і низькою температурою атмосферного повітря, шкодить вегетації рослин і сприяє істотному зниженню врожайності.

З метою зменшення невідповідності між страховими продуктами, що пропонуються в даний час та ризиками виробництва, з якими стикаються виробники, розроблений індекс оцінки ризиків надмірної вологи, який охоплює період від середини квітня по червень. Зокрема, велика кількість дощів, що випадає нерівномірно в часі, сприяє надлишковій зволоженості ґрунту та призводить до надмірного постачання рослин вологою, а отже, до їх передчасного в'янення і загибелі. З метою більш повного відображення впливу погодних умов на урожайність сільськогосподарських культур необхідно враховувати не лише загальну (середню) вологість і температуру, але і їх рівень рівномірності упродовж певного періоду.

Удосконалення страхування врожаю сільськогосподарських культур із застосуванням водно-температурних індексів дозволяє зробити такі висновки:

По-перше, на врожайність сільськогосподарських культур значний вплив здійснюють погодні умови, а традиційні страхові продукти з їхніми недоліками, недостатньо повно задовольняють потреби сільськогосподарських підприємств у страховому захисті. По-друге, застосування водно-температурних індексів з врахуванням рівня рівномірності впливу погодних властивостей сприятиме підвищенню об'єктивності погодного страхування, яке є простішим та зрозумілішим за інші страхові продукти та знизить рівень зловживань і підвищить швидкість страхових відшкодувань. По-третє, спросить доступ страхувальників до страхування сільськогосподарських культур завдяки зниженню адміністративних витрат на моніторинг і оцінку збитків, а також здешевить дане страхування за рахунок більших обсягів страхування і стандартизації контрактів.